

Vardas, pavardė

Data:

Veiksmazodžio vartoseną

Kalboje tauta pasisako, kas esanti, ko verta. Tautos kalboje yra išdėta visa jos prigimtis – istorija, būdo ypatybės, siela, dvasia. J. Jablonskis

Darbas klasėje

Kartojimas. Veiksmazodis

Atliekame 132, 133, 134, 135 užduotis

Namų darbai.

Atliekame 139, 140, 141, 142, 143 užduotis

Mokytoja Simona Norgelaite

tel.: 708 289 2417

el. paštas: snorgelaite@gmail.com

134. Perskaitykite, kaip dūdė Rapolė moko keturmetį Adomėlį apsausyti.

„Ir kadangi apsausyti, ir išvengti apsvėrimų, kad galėtum, štai ir išpūsti sielą, kad būtų neapsvėrimas, ir bačiotais apsausyti. Štai, tu, mes nuo tarpo neisim.

„Bačiotas“ – gėlės (šis žodis skolingas peligui rašyti).

„Bačiotas“ – rašyti.

Veiksmažodžio vartoseną

- 132.** Tinkamas veiksmažodžio laikų vartojimas pagyvina tekstą. Pažymėkite išryškintų veiksmažodžių laiką.

būt. k.

Vaikas, išsprukęs iš pirkios, kaip ritynė **palindo** už niekočios*, kuri **stovėjo** priemenės kampe.

Kabalkstelėjo durys, ir priemenėn **įėjo** Kalpokas. Petriukas **tupi** už niekočios ir tik **girdi**, kaip **tvaksi** širdis. O ji **plaka** taip garsiai, jog, rodosi, visoje priemenėje girdėti. Kad tik tasai nevidonas** Kalpokas neišgirstų! **Primuš** dar, iš čia juk **neištrūksi**. Vaikas ranka **gniaučia** krūtinę, kad nekvėpuotų; tik širdis **nesiliauja** tvaksėjusi. Kas **bus**, jei išgirs?

Vincas Krėvė

- 133.** Pabraukite veiksmažodžius. Išrašykite žodžių *eiti*, *bėgti* sinonimus, sugalvokite du savus.

Alė paėmė už pasaitėlio Pifą ir nutapnojo pirma manęs. Pakeliui prie mūsų prisidėjo dvi neišskiriamos bičiulės Jolanta ir Giedrė, pasiprašęs mamos, atskuto Vytukas, ir visu būriu patraukėme miškan. Tai buvo gražaus smagumėlio! Alė su Pifu bėgo priekyje, jiems iš paskos lapsėjo Giedrė su Vytuku, o už jų kuduliavo visa suplukusi Jolanta. Aš, kastuvu nešina,ėjau paskutinė.

Žengėme takeliu pro žvyrduobes. Paskui pasukome į mišką, kuris plytėjo čia pat, už geležinkelio.

Emilija Liegutė

Eiti, bėgti –

- 134.** ① Perskaitykite, kaip dėdė Rapolas moko keturmetį Adomėlį apsitaityti.

... Ir kelnėmis apsimauti, ir švarkeliu apsivilkti, kad nebūtų šalta, ir kepurėlė užsidėti, kad saulė nekepintų, ir bačiukais apsiauti. Šokti, tiesa, mes tuo tarpu neisiva...

Vaižgantas

* Niekočia – gelda (iš medžio skobtas pailgas indas).

** Nevidonas – nenaudėlis.

② Remdamiesi Vaižganto tekstu pataisykite sakinį.

Marškinius, kelnes, kojines, batus, šaliką, kepurę, striukę užsidėjau ir į lauką iškurnėjau.

Marškinius,

.....

.....

135. ① Perskaitykite, kaip Vincas Krėvė aprašo mišką, ir pabraukite veiksmažodžius.

... Vėl kaip gāli būti gēra, kur nėra miško! Be miško suskursta žmogus. Čia tau ir kuoja* pašvokščia, ir epušė lapais paskambina, ir eglė pasiūbuoja, ir berželis, kasas taisydamas, pakušta. Čia ir paukštukai... Ne, be miško niekur nėra gero, kad net ir Amerika ten bebūtų.

Vincas Krėvė

② Keliais sakiniais kuo vaizdingiau aprašykite mišką siaučiant audrai. Veiksmažodžius pabraukite.

.....

.....

.....

.....

136. Žodis *varyti* dažnai pavartojamas netinkama reikšme. Neskriauskime šio gražaus lietuviško žodžio, vartokime jį taisyklingai. Perskaitykite Pūko pastabas ir susipažinkite su tinkamomis žodžio *varyti* reikšmėmis. Su dviem iš jų sugalvokite po savą pavyzdį.

Kokia reikšme dažnai vartojame žodį *varyti*? Visai netinka sakyti: *varom į kiemą, į valgyklą, į treniruotę*. Nebent ką nors patys ten varu varytume, gintume. Ir dainos varyti neįmanoma.

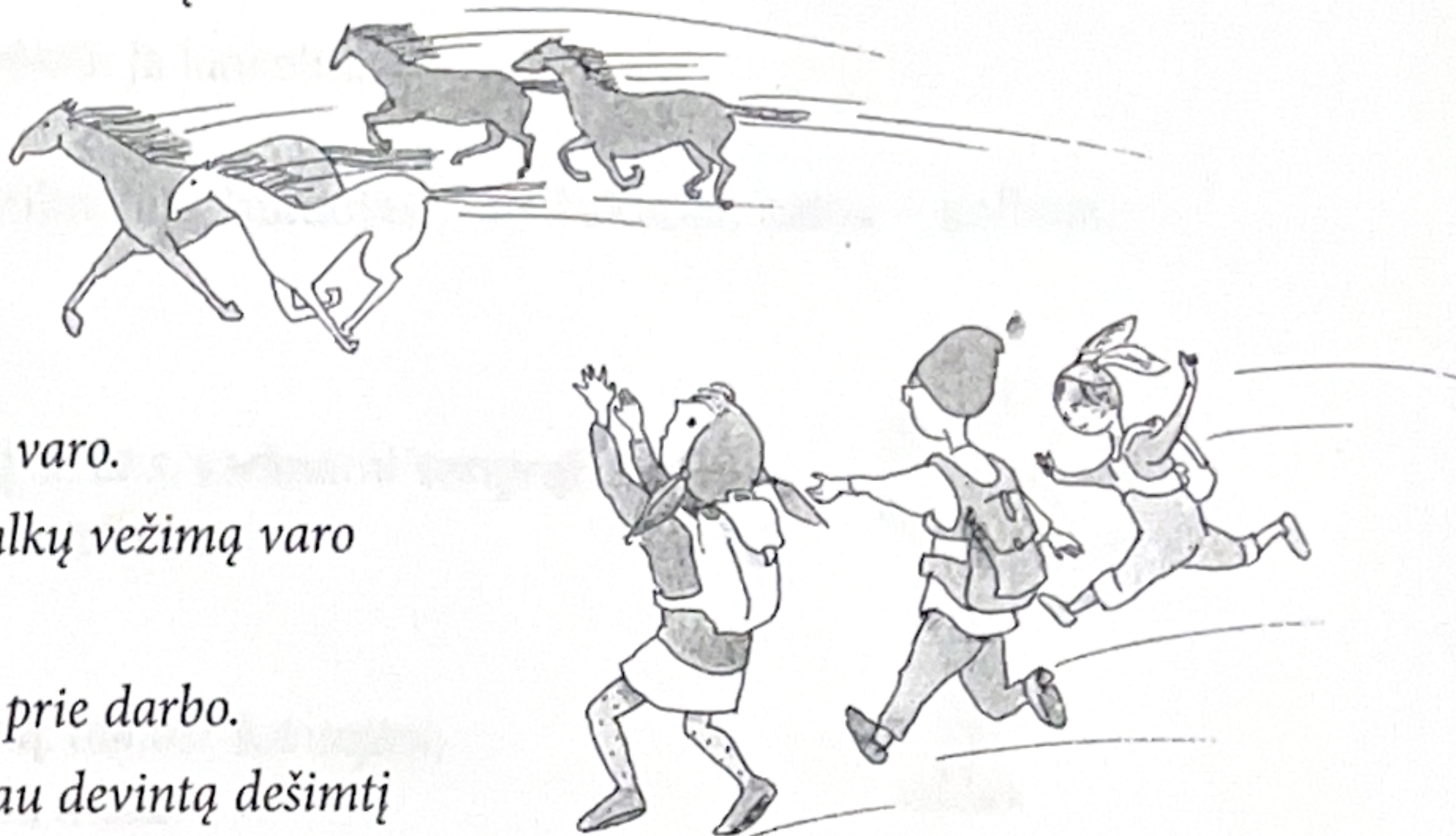
Vaikai, jūs į kiemą bėkit, dumkit, lėkit, skuoskit, kurkit, rūkit, bet nevarykit ir... nerūkykit!

* Kuoja – dzūk. pušis.

Keletas tinkamų žodžio *varyti* reikšmių:

1. vyti: *Varė šunį pro duris.*
2. ginti (versti judėti viena linkme): *Varo gyvulius į ganyklą.*
3. versti veikti: *Garas mašinas varo.*
4. vežti, gabenti: *Paskutinį malkų vežimą varo namo.*
5. versti ką daryti: *Varė visus prie darbo.*
6. leisti gyvenimo metus: *Ji jau devintą dešimtį varo.*
7. varginti, alsinti: *Kam taip arklius varai?*

137. Pataisykite posmelį.

Vos skambutis nuskambėjo,

Mes ir varom tuoj į kiemą.

O didieji į valgyklą

Varo taip, kad atsiliktų

Mokytojai ir vaikai.

Na, kietuoliai mes tikrai.

138. Pabraukite veiksmažodžius, virš jų nurodykite laiką.

Donatas ne važiuoja, skraidyte skraido. Lėks lėks ratais, paskui staiga įjungia stabdį, padangos čiuožteli asfaltu ir sustoja. Tuomet Donatas kilsteli nuo sėdynės, iš visų jėgų paspaudžia pedalus, kol vėl įsivaro ir lekia kaip vėjas. Posūkyje dviratis pasvyra į šoną, jau grius, bet negriūva.

Emilija Liegutė

Sangražiniai veiksmažodžiai

139. Raskite sangražos dalelę *si* ir pažymėkite ją lankeliu.

Rengia – rengiasi, apsirengia; šukuoja – šukuojasi, susišukuoja; kalba – kalbasi, pasikalba; bara – barasi, susibara.

Veiksmažodžiai, turintys dalelę *si*, ar *s*, vadinami sangražiniais: *keliiasi, keltis, keliamės, keliatės, atsikelia*.

Jie reiškia:

- 1) sau pačiam taikomą veiksma: *aunasi, šukuojasi*;
- 2) tarpusavio veiksma: *pykstasi, mušasi*.

140. Atkreipkite dėmesį į sangražinių veiksmažodžių rašybą. Įrašykite praleistas raides.

Slepiasi, guodž....si, bučiuojasi, karto....si;

slėptųsi, guost....si, bučiuot....si, kartot....si.

141. Lankeliu pažymėkite sangražos daleles, kurios žodyje yra iškart po priešdėlio.

Džiaugiamės, apsidžiaugėme, džiaukis, nesidžiauk, apsirato, skųstųsi, nebesiskųstų, sėmėmės, įsigudrinsiu, pasiklysi.

142. Sugalvokite po sakinį su žodžiu *veržia* ir jo sangražine forma *veržiasi*.

.....

.....

143. Paaškindite frazeologizmų reikšmę atitinkamu sangražiniu veiksmažodžiu.

Akis ganyti – gėrėtis,

rankas trinti –

į plaukus kibti –

nagus krimsti –

iš piršto išlaužti –

nosį nukabinti –

įsikalti į galvą –

žodžiais apsimėtyti –

Gėrėtis, įsiminti, džiaugtis, gailėtis, prasimanyti, bartis, peštis, nusiminti.